HE hätäkeskustoiminnasta annetun lain ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Lainsäädäntöneuvos Annika Parsons

25.10.2022

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Hätäkeskustoiminnasta annetun lain keskeiset muutostarpeet

1) EU:n tietosuojalainsäädäntö

- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (***yleinen tietosuoja-asetus***)
    - Suomessa sellaisenaan sovellettavaa lainsäädäntöä 6.5.2018 alkaen.
- Direktiivi (EU) 2016/680 luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisen viranomaisen suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepäätöksen 2008/977/YOS kumoamisesta (***rikosasioiden tietosuojadirektiivi***)
    - Direktiivi toimeenpantu Suomessa henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisestä annetulla lailla (***rikosasioiden tietosuojalaki***)

➢ **Hätäkeskustoiminnasta annettu laki osin ristiriidassa ja päivitettävä vastaamaan EU:n tietosuojasääntelyä**

2) Hätäkeskuslaitoksen tehtävät

- selkeytys, päivitys ja muista tehtävistä säätäminen

3) **Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (906/2019)**

- Yleislaki, jossa luodaan perusta yhtenäisille menettelytavoille, joilla julkinen hallinto käsittelee hallussaan olevia tietoja.
- Päällekkäisen ja vanhentuneen sääntelyn poistaminen hätäkeskuslaista.

Hätäkeskuslain soveltamisala

✓ *Hätäkeskuslaissa **säädettäisiin (1 §)***

- Hätäkeskuslaitoksen toiminnasta

- pelastustoimen, poliisitoimen, sosiaali- ja terveystoimen ja Rajavartiolaitoksen hätäkeskuspalveluista ja **hätäkeskustoiminnasta**

- **henkilötietojen käsittelystä hätäkeskustoiminnassa**.
  - Henkilötietojen käsittelyyn hätäkeskustoiminnassa sovelletaan rinnakkain EU:n yleistä tietosuoja-asetusta ja poliisin osalta rikosasioiden tietosuojadirektiiviä.

Hätäkeskuslakia sovelletaan rinnakkain kansallisen lainsäädännön kanssa mm:

➢ Perustuslaki (731/1999), Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettu laki (621/1999), Julkisen hallinnon tiedonhallintalain (906/2019), Tietosuojalakia (1050/2018), Henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisestä annettu laki (*rikosasioiden tietosuojalaki*), Poliisin ja Rajavartiolaitoksen henkilötietolait

Hätäkeskuslaitoksen tehtävät ja toiminta

Hätäkeskuslaitoksen tehtävät säilyisivät nykyisellään + ydintehtävien priorisointi + tehtävien ***päivitys eli:***

1) hätäkeskuspalvelujen tuottaminen;

2) hätäkeskuspalvelujen tuottamiseen liittyvien ***kiireellisten*** tukipalvelujen tuottaminen;

3) ***muiden*** tukipalvelujen tuottaminen, jos viranomainen ei toiminnallisista syistä pysty tuottamaan niitä omin toimenpitein ja niiden hoitaminen ei aiheuta ilmeistä haittaa hätäkeskuspalvelujen ja kiireellisten tukipalvelujen hoitamiselle;

4) ***hätäkeskustietojärjestelmän ylläpitäminen ja kehittäminen***; sekä

5) hätäkeskuspalveluihin liittyvien tehtävien ja toimintatapojen kehittäminen, ***kouluttaminen*** ja valvonta.

Hätäkeskuslaitos saa turvallisuuden ylläpitämiseksi ja edistämiseksi hoitaa yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) soveltamisalaan kuuluvia vartioimistehtäviksi katsottavia valvonta- ja hälytystehtäviä kuitenkin vain, jos tärkeä yleinen etu sitä edellyttää.

Konsulipalvelulain (498/1999) ja turvallisuustutkintalain (525/2011) mukaisten viranomaisten lakisääteisten tehtävien siirtämisen mahdollistaminen Hätäkeskuslaitokselle perustuslain (731/1999) edellytysten mukaisesti + muutokset valtioneuvoston asetukseen hätäkeskustoiminnasta (877/2010)

Esityksen suhde perustuslakiin – Hätäkeskuslaitoksen muut tehtävät

Julkisesta hallintotehtävästä säätäminen ja viranomaisen lakisääteisen tehtävän siirtäminen

- Perustuslain (731/1999) 2 §:n 3 momentissa säädetään, että julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja, että kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia.

- Onnettomuustutkintakeskukselle viranomaisena kuuluva ilmoitusten vastaanottaminen turvallisuustutkintalain 16 §:n nojalla ja ulkoasiainhallinnolle viranomaisena kuuluva konsulipalvelujen neuvontavelvollisuus, ilmoitusten vastaanottaminen ja välittäminen konsulipalvelulain 9 §:n nojalla on perustuslain 2 §:n 3 momentin, 119 ja 124 §:n mukaan julkisen vallan käyttöä sisältävä julkinen hallintotehtävä, josta on säädetty lailla.

- Edellä mainittujen viranomaisten lakisääteisen tehtävän siirron mahdollisuus Hätäkeskuslaitokselle edellyttää konsulipalvelulain ja turvallisuustutkintalain muutosta.

- Konsulipalvelulain ja turvallisuustukintalain muutosehdotukset ovat yhdenmukaisia perustuslain 2 §:n 3 momentin vaatimusten kanssa ja Hätäkeskuslaitoksen muut tehtävät ja viranomaisten avustaminen on säännelty tyhjentävästi, täsmällisesti ja tarkkarajaisesti turvallisuustutkintalaissa ja konsulipalvelulaissa. Lisäksi valtioneuvoston asetus hätäkeskustoiminnasta päivitetään siten, että asetuksessa säädettäisiin tarkemmin millaisia konsulipalvelulain mukaisia tehtäviä voitaisiin siirtää Hätäkeskuslaitokselle.

Suhde perustuslakiin; Hätäkeskuslain 4 luku - Henkilötietojen käsittely

- Ehdotettu sääntely valtiosääntöoikeudellisesti merkityksellistä perustuslain 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla.

- Esityksen tavoitteena on hätäkeskuslainsäädännön päivittäminen vastaamaan EU:n tietosuojasääntelyä, jolla vahvistetaan luonnollisten henkilöiden henkilötietojen suojaa ja siten perustuslain 10 §:n mukaista yksityiselämän ja henkilötietojen suojaa.

- Hätäkeskustoiminnassa käsitellään syvälle henkilön yksityisyyteen meneviä ja usein arkaluonteisia tietoja tai erityisiä henkilötietoja. Henkilötietojen käsittely ja tallentaminen hätäkeskustietojärjestelmään on yksityisyyden suojan rajoittamista ja siitä on säädettävä hätäkeskuslaissa.

- Voimassa olevassa sääntelyssä henkilötietojen käsittely on sidottu hätäkeskustietojärjestelmään tallennettaviin tietoihin ja tietojen toisiokäytöstä ei ole sääntelyä. Hätäkeskustoimintaan osallistuvien viranomaisten tiedonkäsittely-, tiedonsaantioikeuksien ja tietojen luovutusmahdollisuuden osalta esiintyy vääriä tulkintoja voimassa olevasta sääntelystä.

- Hätäkeskuslaitoksen ja hätäkeskustoimintaan osallistuvien viranomaisten toimintaedellytykset turvattu nykyisellään eikä esitys vaikuta hätäkeskuspalvelujen tuottamiseen, hätäkeskustoimintaan osallistuvien viranomaisten lakisääteisten tehtävien hoitamiseen tai hätäkeskuspalveluihin liittyvän työn laillisuus- ja ladunvalvontaan, suunnitteluun ja kehittämiseen. Hädässä oleva saa apua kuten nyt eikä esitys vaaranna kansalaisen perusoikeuksia (esim. PL 7 § oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen, omaisuuden suoja 15 §).

Rekisterinpitäjät

- Tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 7 kohdan ja rikosasioiden tietosuojadirektiivin 3 artiklan 8 kohdan mukaan ***'rekisterinpitäjällä'*** tarkoitetaan toimivaltaista viranomaista, joka yksin tai yhdessä muiden kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot. **Kansallisesti ei ole mahdollista määrittää rekisterinpitäjää toisin tai säätää tosiasiallisesta tilanteesta poikkeavasti.**
- Tosiasiassa hätäkeskustoimintaan osallistuva viranomainen (pol, sote, Raja, pela) määrittää henkilötietojen käsittelytarpeen antamalla ilmoituksen tai tehtävän hoitamista koskevat ohjeet ja suunnitelmat Hätäkeskuslaitokselle (14 §). Hätäkeskuspäivystäjä hoitaa tehtäviään näiden annettujen ohjeiden mukaisesti (12 ja 14 §).
- Koska hätäkeskustietojärjestelmää käyttää usea viranomainen rekisterinpitäjän vastuu jakautuu usealle eri organisaatiolle, yksilön oikeuksien toteuttamiseksi sekä oikeusturva- ja riskiperustenäkökulmasta on välttämätöntä säätää henkilötietojen rekisterinpitäjistä tietosuoja-asetusta, rikosasioiden tietosuojadirektiiviä ja rikosasioiden tietosuojalakia täydentävästi. Esitetty sääntely on sallittua tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 2 ja 3 kohdissa tarkoitetun sääntelyliikkumavaran nojalla. Myös rikosasioiden tietosuojadirektiivi ja rikosasioiden tietosuojalaki mahdollistavat täydentävän sääntelyn erityislainsäädännössä.

➢ Rekisterinpitäjiä jo nyt tosiasiallisesti tietosuoja-asetuksen ja rikosasioiden tietosuojadirektiivin mukaan:

Poliisihallitus poliisin tietojen osalta

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisestä vastaava toimivaltainen viranomainen sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen osalta

Pelastustoimen järjestämisestä vastaava toimivaltainen viranomainen pelastustoimen tehtävätietojen osalta

Rajavartiolaitoksen esikunta Rajavartiolaitoksen tietojen osalta.

Hätäkeskuslaitos hoitamiensa yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) soveltamisalaan kuuluvien vartioimistehtäviksi katsottavien valvontatehtävien ja hälytystehtävien osalta **+** muiden tehtäviensä ja viranomaisen avustamistehtävien osalta **+** niiden tietojen osalta, jotka koskevat vahinko-, häirintä- ja väärinkäytösyhteydenottoja **sekä** tietojärjestelmä- tai verkkoliikennehäiriöitä.

Suhde perustuslakiin –Henkilötietojen käsittely

Henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta säätäminen EU:n yleistä tietosuoja-asetusta **täydentävästi** on mahdollista (6 Art. 2 ja 3 kohta), kun käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisten velvoitteiden noudattamiseksi (6 Art 1 kohta c).

- **Esityksen mukaan hätäkeskustoimintaan osallistuva viranomainen saisi käsitellä henkilötietoja vain, jos se on tarpeen hätäkeskustoiminnan ja laissa toimivaltaiselle viranomaiselle säädetyn hätäkeskustoimintaan liittyvän tehtävän suorittamiseksi (16 §).**
  - Hätäkeskustoimintaa ja hätäkeskuspalveluja ja niihin liittyviä tukipalveluja ja tehtäviä ei voida toteuttaa tarkoituksenmukaisesti ilman tietosuoja-asetusta täydentävää kansallista sääntelyä asetuksen 6 artiklan 2 ja 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla.
  - *Hätäkeskuspalveluilla* tarkoitettaisiin, kuten nytkin, hätäilmoitusten vastaanottamista ja arviointia sekä hätäilmoituksen tai tehtävän välittämistä asianomaiselle viranomaiselle tai viranomaisen tehtäviä sopimuksen perusteella hoitavalle.
  - *Hätäkeskustoiminnalla* tarkoitettaisiin hätäkeskuspalveluja ja Hätäkeskuslaitoksen välittämään hätäilmoitukseen tai tehtävään liittyviä pelastustoimen, poliisin ja sosiaali- ja terveystoimen viranomaisen ja Rajavartiolaitoksen välittömiä toimenpiteitä edellyttävien lakisääteisten tehtävien hoitamista Hätäkeskuslaitoksen tuella.
  - Käsiteltävät tiedot ja henkilötiedot vastaavat voimassa olevaa sääntelyä ja sisältävät ne välttämättömät tiedot mitä viranomaiset tarvitsevat tehtäviensä hoitamiseen (17 §). Lisätty kuitenkin uusi 8) kohta eli voitaisiin käsitellä myös hätäkeskukseen kytketyn paloilmoittimen, automaattisen sammutuslaitteiston ja rikosilmoitinlaitteiden kohde-, sijainti- ja paikkatietoja sekä testaustoiminnan ja vikatilanteiden tietoja.

Suhde perustuslakiin –Henkilötietojen käsittely

Henkilötietojen käsittely ja tietojen tallentaminen hätäkeskustietojärjestelmään on yksityisyyden suojaa rajoittava toimenpide.

Sääntely on välttämätöntä ja oikeasuhtaista:

- yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi
- kansalaisten henkilökohtaisen tuvallisuuden varmistamiseksi ja suojaamiseksi
- avun tarpeessa olevan henkilön hengen tai terveyden suojelemiseksi
- omaisuuden vahingoittumisen tai rikoksen estämiseksi
- ympäristövahinkojen haittojen minimoimiseksi sekä hätäkeskustoimintaan osallistuvien viranomaisten lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi näissä tilanteissa

Sääntely on perusteltua riskiperustaisen lähestymistavan näkökulmasta:

- hätäkeskustoimintaan osallistuu useita eri viranomaisia
- tiedot tallennetaan yhteiskäyttöiseen tietojärjestelmään
- voimassa olevan sääntelyn väärät tulkinnat myös esityksen valmistelun aikana, mm. väitteet hätäkeskuspäivystäjän yleisestä ja määrittämättömästä henkilötietojen käsittelyoikeudesta

Suhde perustuslakiin –Henkilötietojen käsittely

- Hätäkeskustoiminnassa käsitellään erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja, jotka koskevat henkilön terveydentilaa ja sairautta sekä arkaluonteisia tietoja kuten esimerkiksi henkilön sosiaalihuollon tarvetta. (Tietosuoja-asetuksen 9 Art.)
- Erityisiä henkilötietoryhmiä voidaan käsitellä, kun käsittely on tarpeen terveys- tai sosiaalihuollollisen hoidon tai käsittelyn suorittamiseksi tai sosiaali- tai terveydenhuollon palvelujen ja järjestelmien hallintoa varten. (9 Art. 2 kohdan h alakohta)
- Esitys sisältää tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 3 kohdan edellyttämät asianmukaiset suojatoimet. Julkisuuslain mukaan kaikki henkilön sosiaalihuollon ja terveydenhuollon tiedot ovat salassa pidettäviä ja hätäkeskustoimintaan osallistuvat koulutetut ammattilaiset. Lisäksi esityksen mukainen tietojen luovutus toisiokäyttöön koulutustarkoituksessa edellyttäisi hätäilmoitustallenteen pseudonymisointia, jolla suojeltaisiin henkilön yksityisyyttä ja tunnistettavuutta kokonaisuudessaan.
- Hätäkeskustoiminnassa käsitellään myös erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja, jotka kuuluvat rikosasioiden tietosuojadirektiivin ja rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalaan (etninen alkuperä, geneettiset tiedot, luonnollisen henkilön yksiselitteiseen tunnistamiseen tarkoitetut biometriset tiedot sekä terveyttä koskevat tiedot).
- **Esityksen 1. lakiehdotuksen sääntely henkilötietojen ja erityisiä henkilötietoryhmiä koskevien henkilötietojen käsittelystä on tarkkarajaista ja täsmällistä ja sen voidaan katsoa täyttävän välttämättömyys- ja oikeasuhtaisuusedellytykset. Henkilötietojen käsittelyä koskeva sääntely on yhteensopivaa EU:n tietosuojasääntelyn kanssa.**

Hätäkeskuslain muutokset eivät vaikeuta hätäilmoitusten käsittelyä

- Hätäkeskuspäivystäjien ydintehtävä (12 §) on puhelimitse saapuneiden, arkaluonteisia tietoja sisältävien hätäilmoitusten käsittely ***toimivaltaisten viranomaisten antamien ohjeiden mukaisesti*** (14 §).
- Hätäkeskuspäivystäjällä on jatkossakin oikeus lakisääteistä tehtävää hoitaessaan käsitellä tarvitsemiaan tietoja ja henkilötietoja (esityksen 16 §), jos yksittäisen tehtävän hoitaminen sitä edellyttää.
- Hätäkeskuspäivystäjällä ei ole voimassa olevan lainsäädännön mukaan oikeutta selailla tehtävätietoja, jos se ei ole välttämätöntä yksittäisen tehtävän hoitamiseksi. Tämä todettu myös Hätäkeskuslaitoksen omassa *HAK; Hätäkeskuslaitoksen ohje tietosuojasta ja tietojen käsittelystä*.
- Hätäkeskustietojärjestelmässä oleva reaaliaikainen tilannekuvan ylläpito mahdollista jatkossakin. Tilannekuvasta näkyvä hätäkeskusviranomaisten käytössä olevat viranomaisten resurssit (yksiköt, sijainti) ja käynnissä olevat tehtävät (tehtäväluokka sekä siihen sidottujen viranomaisten resurssien määrä) ovat päivystyssalissa vuoromestarin, tehtävänseurannasta vastaavien päivystäjien ja ilmoituksen vastaanotosta vastaavien päivystäjien käytössä kunkin tehtävien edellyttämällä tavalla jatkossakin.
- Tehtävän välittämisen jälkeen vastuu tehtävän suorittamisesta ja sen johtamisesta siirtyy vastuuviranomaiselle, joka yhdessä muiden tehtävään osallistuvien tahojen kanssa yhteensovittaa toiminnan kentällä. Tätä varten viranomaisilla on kenttäjärjestelmät ja vakiintunut yhteistyö. Hätäkeskuslaitoksen tehtävänä on tukea tehtävää hoitavia viranomaisia, mikäli nämä pyytävät tukea (lisähälytykset, rekisterikyselyt jne.) ja päivystäjällä on oikeus käsiteillä tarvitsemiaan tietoja yksittäisen tukipalvelun suorittamiseksi jatkossakin.

Hätäkeskuslain muutokset eivät vaikeuta häiriötilanteiden tai tilannetietoisuuden hallintaan

- Hätäkeskuslaitoksen johtokeskuksen (JOKE) tehtävät liittyvät yleisen tilannekuvan ylläpidon osalta hätäkeskusten hätäkeskuspalvelujen tuottamiseen liittyvään tilanne- ja resurssiseurantaan sekä yhteistyöhön muiden viranomaisten tilanne- ja johtokeskusten kanssa.
    - JOKE voi sisäisesti tiedottaa hätäkeskuksia, että esim. tietyn kaupungin torilla on tapahtunut joukkopuukotus ja siitä tulee runsaasti ilmoituksia tai mikäli viranomainen on pyytänyt ilmoittamaan esim. etsittävästä henkilöstö ja tämän tuntomerkeistä.
- Hätäkeskuslaitoksen vastuu tehtävästä lakkaa, kun kysymys ei ole Hätäkeskuslaitokselle kuuluvasta tehtävän seurannasta tai lisävoimavarojen hälyttämisestä tai muista Hätäkeskuslaitoksen viranomaisille antamista tukipalveluista.
- Hätäkeskuslaitos toimii viranomaisten antamien ohjeiden mukaisesti eikä voi itsenäisesti vaikuttaa oman tehtäväkokonaisuutensa ulkopuoliseen tilanteen hoitamiseen ja sen johtamiseen. Johtovastuu operatiivisella tasolla tilanteen hoitamisesta kentällä on käytännössä tehtävän vastaanottaneen viranomaisen tilanteen aikaisella johtajalla. Vastaanottava viranomainen asettaa viimekädessä tehtävät tärkeys- ja kiireellisyysjärjestykseen. Käytännössä kenttätoiminnasta vastaava tai sitä johtava taho kuten pelastustoiminnan tai ensihoidon johtaja, poliisin yleisjohtaja tai kenttäjohtaja huolehtii priorisoinnista ja antaa hätäkeskukselle lisäohjeita tehtävien priorisoinnin suhteen. Keskeistä on Hätäkeskuslaitoksen ja viranomaisen kenttäjohdon yhteistyö tilannekuvan ylläpidon kannalta.
- Ei perustetta laajentaa yleistä ja avointa tiedonsaantioikeutta hätäkeskuspäivystäjille hätäkeskuksiin tai JOKE:een.

Suhde perustuslakiin –Henkilötietojen käsittely

Henkilötietojen poistaminen (18 §)

- Henkilötiedot poistettava tietosuoja-asetuksen 5 art. 1 kohdan e alakohdan mukaan heti, kun niitä ei enää tarvita
- Henkilötietojen säilytysaikaa koskeva sääntely ja henkilötietojen säilytys tehtävän päättymisen jälkeenkin on välttämätöntä ja oikeasuhtaista myöhempien oikeusvaateiden laatimiseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi, viranomaisen julkista valtaa sisältävien tehtävien valvomiseksi ja rekisteröidyn oikeusturvan suojaamiseksi.
    - Hätäkeskustoimintaan osallistuvat viranomaiset käyttävät lakisääteisissä tehtävissään julkista valtaa ja erityisesti poliisilla on käytössä myös merkittävää julkista valtaa.
    - Esimerkiksi hätätilanteen jälkeen tapahtumasta voidaan tehdä rikosilmoitus, viranomaisen virka-aseman väärinkäytöstä koskeva ilmoitus, kantelu, virkarikossyyte, vahingonkorvausvaade tai potilasvahinkoilmoitus enimmillään jopa 5 vuoden kuluttua. Ehdotus suojaisi myös rekisteröidyn oikeusturvaa.
- Henkilön turvallisuutta ja työturvallisuutta koskevien tietojen (ns. *varotiedot*) osalta sovellettaisiin poliisin henkilötietolain 34 §:ä, koska varotiedot ovat poliisin rekisterinpidon alaisia tietoja.

Hätäkeskuslaitoksen tiedonsaantioikeus rekistereistä (19 §)

- Hätäkeskuslaitoksen tiedonsaantioikeus muista rekistereistä päivitetty Hätäkeskuslaitoksen tarpeen mukaiseksi. Tiedot ovat välttämättömiä hätäkeskuspalvelujen ja tukipalvelujen tuottamiseksi muille viranomaisille.

Suhde perustuslakiin –Henkilötietojen käsittely

Viranomaisten tiedonsaantioikeudet (20 §)

- Säädettäisiin voimassa olevan tietojen luovutuksen sijasta tiedonsaantioikeudesta hätäkeskustietojärjestelmästä salassapitosäännösten estämättä julkisuuslakia (mm. 29 ja 24 §) täydentävästi maksutta. Tiedonsaantioikeus mahdollistaa tiedonhallintalain 22 §:n 1 momentin mukaisesti säännöllisesti toistuvan ja vakiosisältöisen sähköisen tietojen luovuttamisen tietojärjestelmien välillä teknisten rajapintojen avulla.
- Viranomaisten lakisääteisten tehtävien hoitaminen ja toimialansa johtaminen, ohjaus, valvonta sekä suunnittelu- ja kehittämistoiminta on välttämätöntä ja sääntely tietojen luovutuksesta on tältä osin oikeasuhtainen tavoitteeseen nähden. (SM, STM AVI:t; Hätäkeskuslaitos, poliisi, pelastustoimi, sosiaali- ja terveystoimi ja Rajavartiolaitos, Tulli).
- Hätäkeskuslaitoksella olisi jatkossakin oikeus saada hätäkeskustietojärjestelmästä Hätäkeskuslaitoksen sisäistä laillisuusvalvontaa ja työnantajan työnjohto- ja valvontaoikeuden toteuttamista varten tarvittavat hätäilmoitustallenteet, kyseiseen tallenteeseen liittyvät tehtävätiedot ja muut välttämättömät tiedot maksutta. Tämä sisältää myös reaaliaikaisen laadunvalvonnan ja työhön perehdytyksen, jota siihen nimetyt työntekijät voisivat tehdä kuten nykyisinkin.
- Esitetty sääntely on sallittua ja yhteensopivaa tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukaisesti.

Henkilötietojen käsittely muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen ja henkilötietojen luovuttaminen

- Tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan b alakohta henkilötietojen käyttötarkoitussidonnaisuus:
  - henkilötiedot on kerättävä tiettyä nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten, eikä niitä saa käsitellä myöhemmin näiden tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla. Asetuksen johdanto-osan 50 kappaleen mukaan unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä voidaan määrittää ja täsmentää tehtävät ja tarkoitukset, joiden myöhempää käsittelyä olisi pidettävä yhteensopivana ja laillisena.
- Koska henkilötietojen käsittely hätäkeskustoiminnassa perustuu asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan voidaan kansallisen liikkumavaran puitteissa asetuksen 6 artiklaa 3 kohdan mukaisesti säätää niistä tahoista ja tarkoituksista, joihin henkilötietoja voidaan luovuttaa.
- Niiltä osin, kun tietojen käyttötarkoitus muuttuu luovutuksen seurauksena, on luovutuksen edellytyksiä arvioitava käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatetta vasten siten kuten tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 4 kohdassa säädetään. Luovutussäännöksen on oltava välttämätön ja oikeasuhtainen toimenpide 23 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tavoitteiden turvaamiseksi.
- Rikosasioiden tietosuojalain 5 §:ssä säädetään käyttötarkoitussidonnaisuudesta:
  - rekisterinpitäjä saa kerätä henkilötietoja vain tiettyjä nimenomaisia ja oikeutettuja tarkoituksia varten, eikä se saa käsitellä niitä kyseisten tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla. Rikosasioiden tietosuojalain 1 §:n 1 tai 2 momentissa säädettyä tarkoitusta varten kerättyjä henkilötietoja saisi käsitellä muuhun kuin kyseisessä momentissa säädettyyn tarkoitukseen vain, jos käsittelystä säädetään laissa.

Henkilötietojen käsittely ja luovuttaminen

Rekisterinpitäjien välinen tiedonsaantioikeus (21 §)

- Hätäkeskuslaitos saisi luovuttaa muista rekistereistä saamiaan tietoja (19 §) salassapitosäännösten estämättä kuten voimassa olevassa laissakin. Nämä tiedot hankitaan nimenomaisesti hätäkeskuspalvelujen ja muiden tukipalvelujen tuottamiseksi eli muiden viranomaisten tiedontarpeen perusteella.
- Rekisterinpitäjät saisivat luovuttaa salassapitosäännösten estämättä tietoja toisilleen, jos tiedot ovat **välttämättömiä**:

  1) laillisuusvalvonta-, suunnittelu- ja kehittämistoiminnan toteuttamiseksi;

  2) koulutuksen toteuttamiseksi pseudonymisoituna;

  3) yksittäistapauksessa hengen tai terveyden suojaamiseksi, huomattavan ympäristö- tai omaisuusvahingon välttämiseksi tai jos on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi.
- Esitys ei vaikeuta hätäkeskustoiminnan kehittämistä. Rekisterinpitäjillä olisi mahdollisuus luovuttaa esim. hätäpuhelutallenteita myös Hätäkeskuslaitokselle sen suunnittelu- ja kehittämistoiminnan tai koulutuksen toteuttamiseksi.
- Tietojen luovutus ja niiden käsittely on sallittua ja yhteensopivaa tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 4 kohdan mukaisesti.
- Käyttötarkoitukset ovat yhteensopivia ja tukevat hätäkeskustoimintaa ja sen kehittämistä sekä hätäkeskustoimintaan osallistuvien viranomaisten toimintaa. Tiedonsaantioikeudet ovat siten välttämättömiä ja oikeasuhtaisia.
- Sääntely selkeyttäisi rekisteröidylle sitä, mihin henkilötietoja voidaan luovuttaa ja missä tarkoituksessa. Tällä hetkellä ei ole sääntelyä toisiokäytöstä.

Henkilötietojen käsittely muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen ja henkilötietojen luovuttaminen

Henkilötietojen käsittely muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen (22 §)

- Rekisterinpitäjä saisi käsitellä 17 §:n mukaisia oman rekisterinpidon alaisia henkilötietoja muuhun kuin niiden alkuperäiseen käsittelytarkoitukseen, jos tiedot ovat **välttämättömiä**:
    - 1) laillisuus- ja laadunvalvonnan toteuttamiseksi; 2) suunnittelu- ja kehittämistoiminnan toteuttamiseksi; 3) koulutuksen toteuttamiseksi pseudonymisoituna.
- Tietojen toisiokäytön oikeusperuste tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohta eli toisiokäyttö on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi ja rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi sekä c alakohta eli hätäkeskustoimintaan osallistuvan viranomaisen lakisääteisen tehtävän hoitaminen.
- Esitetty sääntely koskien henkilötietojen toisiokäyttöä, erityiset henkilötiedot mukaan lukien, on tarpeellista ja oikeasuhtaista rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi:
    - käyttötarkoitus on yhteensopiva henkilötietojen alkuperäisen käyttötarkoituksen kanssa ja tukee hätäkeskustoimintaa ja siihen osallistuvien viranomaisten lakisääteistä toimintaa
    - toisiokäyttö ei muodostu henkilötietojen pääasialliseksi käyttötavaksi
- Lisäksi poliisi saa käsitellä 17 §:ssä tarkoitettuja poliisin tietoja muussa kuin alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa noudattaen henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain 13 §:n 1 ja 2 momenttia ja Rajavartiolaitos saa käsitellä 17 §:ssä tarkoitettuja Rajavartiolaitoksen rekisterinpidossa olevia tietoja muussa kuin alkuperäisessä käsittelytarkoituksessa noudattaen henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain 16 §:ää. Näihin lakeihin ei esitetä muutosta.

Rekisteröidyn oikeudet

Rekisteröidyn oikeudet (23 §)

- Informatiivinen viittaus EU tietosuoja-asetukseen, tietosuojalakiin ja rikosasioiden tietosuojalakiin sekä poliisin ja Rajavartiolaitoksen henkilötietolakeihin - selkeyttäisi rekisteröidylle, miten hän voisi hakea ja toteuttaa oikeuksiaan ja vahvistaisi siten rekisteröidyn oikeuksia.

Rekisteröidyn oikeus käsittelyn rajoittamiseen (24 §)

- Tietosuoja-asetuksen 23 artiklan mukaan kansallisella lailla on mahdollista rajoittaa rekisteröityjen oikeuksia. Myös rikosasioiden tietosuojalaki mahdollistaa rekisteröidyn oikeuksista poikkeamisen erityislainsäädännössä.
- Esityksen mukaan tietosuoja-asetuksen 18 artiklaa ei sovellettaisi (*Rekisteröidyn oikeus käsittelyn rajoittamiseen*).
- Rajoitus on perusteltu hätäkeskustoimintaan liittyvien henkilötietojen käsittelyssä, koska hätätilanteessa apua on saatava paikalle nopeasti ja ilman sitä rekisteröity voisi estää kokonaisuudessaan hätäilmoituksen arvioimisen ja tehtävän tai ilmoituksen eteenpäin välittämisen ja vaarantaa toisen hengen, terveyden tai omaisuuden.
    - Jos rekisteröity esim. vaatii henkilötietojensa käsittelyn rajoittamista tilanteissa, joissa rekisteröity kiistää henkilötietojensa paikkansapitävyyden, käsittelyä on rajoitettava ajaksi, jonka kuluessa rekisterinpitäjä voi varmistaa niiden paikkansapitävyyden.
- Ehdotettua poikkeus rekisteröidyn oikeusturvan kannalta on vähäinen
    - muutoin turvataan hyvä hallinto ja oikeusturva rekisterinpitäjän suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä
    - säännöksellä ei rajoitettaisi rekisteröidyn oikeutta vaatia epätarkkojen tai virheellisten tietojen oikaisemista tietosuoja-asetuksen 16 artiklan perusteella
    - rekisteröidyn oikeusturvan takeena toimisivat myös muut tietosuoja-asetuksen rekisteröidyn oikeuksia koskevassa III luvussa sekä oikeussuojakeinoja, vastuuta ja seuraamuksia koskevassa VIII luvussa säädetyt oikeudet.

Lopuksi

Voimaantulo

- Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2023 alussa. Hätäkeskustoiminnasta annetun lain 16, 16 a ja 17-25 § on kuitenkin tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2024.
- VN asetus hätäkeskustoiminnasta päivitetään 2022 siten, että se tulisi voimaan yhtä aikaa hätäkeskustoiminnasta annetun lain muutosten kanssa 2023.

Taloudelliset vaikutukset

- Hätäkeskuksen toimintamenomomentille 26.30.02
  - 350 000 euroa vuodelle 2023. Toteutettava lokirekisterin käytönvalvonnan työkalu hätäkeskustietojärjestelmään kaikille rekisterinpitäjille, jotta ne voivat valvoa rekisterinpitäjän velvoitteita ja henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuutta.
  - 65 000 euroa pysyvää rahoitusta vuodesta 2024 alkaen esitykseen liittyvästä rekisterinpitäjien lisäyksestä aiheutuvaan 1 htv-tarpeeseen. Häke aiheutuu lisätyötä puhelutallenteiden hakemisesta tietojärjestelmästä rekisterinpitäjille. Poliisille on tulossa oma työkalu.
- Pysyvä määrärahan siirto UM:n momentilta 24.01.01 SM:n momentille 26.30.02
  - HÄKE on UM:n kanssa tekemänsä sopimuksen perusteella hoitanut avustavia asiakaspalvelutehtäviä jo useamman vuoden ajan. UM:n on sitoutunut siirtämään HÄKElle 6 htv vastaavan määrärahan/v vuoden 2023 loppuun saakka. Tehtävät edellyttävät jatkossakin vastaavan määrärahan siirtoa.

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Vaihde 0295 480 171
www.intermin.fi